

רבנות ללא רבנים
דו"ח איוש משרות רבנות ברשויות המקומיות
אלול תש"פ
ספטמבר 2020

מכון משפטי ארץ, עפרה

המסמך אינו משקף בהכרח את עמדת המכון

א. תקציר וממצאים

1. **ביותר משליש מהרשויות המקומיות הרלבנטיות לא מכהנים רבנים במינוי של קבע:** מתוך 146 רשויות מקומיות יהודיות במדינת ישראל, לא מכהנים רבנים ב- 51 רשויות%, ע"פ הפירוט הבא:
 - א. מתוך 55 ערים יהודיות במדינת ישראל, לא מכהנים רבנים ב-21 ערים, שהן 36%.
 - ב. מתוך 39 רשויות מקומיות יהודיות במדינת ישראל לא מכהנים רבנים ב-11 רשויות, שהן 28%.
 - ג. מתוך 52 מועצות אזוריות יהודיות במדינת ישראל לא מכהנים רבנים ב-19 רשויות, שהן 42%.
2. מתוך 51 הרשויות בהן אין רבנים במינוי של קבע:
 - א. חמישה ממלאי מקום צריכים לנסוע 50 ק"מ ומעלה כדי להגיע לרשות בה הם ממלאים מקום, שיא המרחק הוא 83 ק"מ.
 - ב. ישנם 4 רבנים שממלאים מקום בשתי רשויות במקביל.
 - ג. שלושה ממלאי המקום הם חברי מועצת הרבנות הראשית, אשר ממנה את ממלאי המקום.
3. המסקנה המתבקשת היא שיש לשנות את החוק ולחייב את שר הדתות למנות רבנים תוך תקופה קצובה. במקביל יש להתחיל בהליך מהיר של איוש משרות הרבנות במינויים של קבע. ולא, המצב הנוכחי יביא לפגיעה קשה בפעילות הרבנות ברשויות המקומיות, עד כדי שיתוק.

ב. רקע

סוגיית איוש משרות הרבנות ברשויות המקומיות נחקרה על ידי מספר גורמים בשנים האחרונות, ובראשם דו"ח מבקר המדינה משנת 2018,¹ שעסק באיוש משרות רבנות בערים (ולא במועצות מקומיות ואזוריות).

מדובר בסוגיה דינמית שהנתונים לגביה משתנים כל העת, עם פרישת רבנים ומינוי ממלאי מקום. בנייר עמדה זה אנו מציגים דו"ח מעודכן לחודש אב תש"פ (אוגוסט 2020) על המצב בכל הרשויות המקומיות בישראל, ובכלל זה, ברשויות המקומיות ובמועצות האזוריות. בנוסף, בחנו את סוגיית ממלאי המקום של הרבנים החסרים.

תודתנו לכל הגורמים שהועילו לאפשר לנו לעשות שימוש במחקרים שלהם.²

ג. שיעור הרשויות בהן לא מכהנים רבנים

על פי החוק³ שר הדתות מוסמך לפעול לבחירת רבנים מקומיים במקום בו התפקיד אינו מאויש, אולם, החוק אינו מחייב אותו לממש את סמכותו. במדינת ישראל 55 ערים יהודיות בהן על פי חוק אמורים לכהן לפחות 55 רבנים. במהלך עשרים השנים האחרונות סיימו מרבית הרבנים המכהנים את תפקידם. בתקופה זו מונו 20 רבני ערים בלבד, מתוכם מונו 16 בעשור האחרון ו 4 רבנים בלבד בעשור שקדם לו. פיגור זה במינוי רבני ערים יצר מצב בו במדינת ישראל ישנן 20 ערים בהן לא מכהן רב שהן 36% מכלל הערים.

במועצות המקומיות המצב מעט טוב יותר. מתוך 39 המועצות מקומיות היהודיות בהן ניתנים שירותי דת במדינת ישראל מכהנים רבנים רק ב-28 מועצות מקומיות, ב-11 מועצות מקומיות לא מכהן רב, שהן 28% מכלל הרשויות המקומיות.

לעומת זאת במועצות האזוריות המצב גרוע הרבה יותר. מדינת ישראל מספקת שירותי דת ב-52 מועצות אזוריות. אולם ב-22 מועצות אזוריות אין רב אזורי, שהן 42% מהמועצות האזוריות.

ד. ממלאי המקום של הרבנים החסרים

רב הרשות המקומית אמור לספק שירות לציבור. הוא האחראי על רישום הנישואין, הכשרות, המקוואות והעירוב. בנוסף לכך הציבור מצפה כי הרב המקומי יפעל להרבצת תורה, ויהווה כתובת רוחנית תורנית והלכתית לבני עירו. תפקידים אלו בלתי מוגדרים מטיבם, ולפיכך ברור כי בהיעדרו של הרב איש אינו ממלאם באופן רשמי במקומו. אולם את התפקידים המוגדרים אשר על פי חוק חייבים להתבצע על ידי הרב המקומי חייב מישאו אחר למלא באופן רשמי. בהיעדר רב, מועצת הרבנות הראשית ממנה רבנים אחרים אשר ימלאו את תפקידי הרב המקומי באופן זמני.

ביקשנו לבחון את מי מינתה הרבנות הראשית לביצוע תפקידים אלו ברשויות בהן אין רב מכהן. מצאנו כי במועצות האזוריות הדבר נעשה במחצית מן המקרים על ידי אחד מרבני הישובים בתחומי המועצה אשר ממלא תפקיד זה בהתנדבות. אולם במחצית האחרת של המקרים הרב הממונה לעיתים עשוי לכהן

¹ מינוי הרכבי מועצות דתיות ובחירת רבני עיר / 1141, דו"ח שנתי 168, אתר מבקר המדינה, 08.05.2018.

² נייר העמדה נכתב על פי מידע המתפרסם מדי שנה ביומן השנה של חבר המועצות הדתיות, וכן על פי מידע שהתקבל על פי חוק חופש המידע מהמשרד לשירותי דת בעקבות פניה של תנועת נאמני תורה ועבודה.

³ סעיף 15(א)(2) לחוק שירותי הדת היהודיים [נוסח משולב], תשל"א-1971; תקנות שירותי הדת היהודיים (בחירות רבני עיר), תשס"ז-2007.

במקביל במועצה אזורית או בעיר אחרת הסמוכה לה ולעיתים אפילו בעיר שאינה סמוכה למועצה האזורית בה הוא נדרש לספק שירות. הבעיה מחריפה כאשר מדובר בערים שם היקף העבודה נרחב.

למעשה מצאנו כי שלושה מתוך ממלאי המקום הם חברי מועצת הרבנות הראשית עצמה. עוד מצאנו כי 10% מהרבנים ממלאי המקום צריכים לנסוע 50 ק"מ ויותר כדי להגיע מהמקום בו הם מכהנים לרשות בה הם ממלאים מקום. בנוסף, התברר כי שלושה ממלאי מקום אחראים במקביל על שתי רשויות, ורב נוסף אחראי על שתי רשויות בנוסף לעיר הגדולה בה הוא מכהן, בסך הכל הוא אחראי על שלוש רשויות, אשר רחוקות האחת 32 ק"מ, והשנייה 83 ק"מ מהרשות בה הוא מכהן במינוי של קבע.

ה. אחריות דבר

תוצאות המחקר מעלות כי בשליש מהרשויות המקומיות לא מכהנים רבנים במינוי של קבע. מתוך ממלאי המקום 10% גרים במרחק של 50 ק"מ ומעלה מהרשות בה הם ממלאים מקום. וארבעה רבנים אחראים על יותר מרשות אחת.

ככלל, ניתן לומר שאי מינוי הרבנים ברשויות המקומיות הוא מחדל רב ממדי, אשר בסבירות גבוהה פוגע באיכות השירות המגיע על פי חוק לתושבי הרשות, והוא דורש טיפול מידי, יסודי ומקיף שיכלול שני מהלכים מקבילים: הראשון, שינוי החוק כך שיחייב את שר הדתות למנות רבנים תוך תקופה קצובה, והשני, מינוי של רבנים בכל הרשויות בהן התפקיד אינו מאויש.

ו. נספח: ממלאי מקום ברשויות המקומיות בהן אין רב במינוי של קבע

שם הרשות	סוג רשות	ממתי חסר רב	מ"מ רישום נישואין	תפקידו הרשמי	מרחק מ"מ מהרשות	מ"מ כשרות	תפקידו הרשמי	מרחק מ"מ מהרשות
אליכין	מועצה מקומית	2016	הרב שלמה צדוק	רב שכונה בבני ברק	42 ק"מ			
אפרת	מועצה מקומית							
אריאל	עיר	2010	הרב אהרון בדיחי	רב העיר אבן יהודה	50 ק"מ	הרב אהרון בדיחי	רב העיר אבן יהודה	50 ק"מ
אשכול	מועצה אזורית		הרב יהודה חיים בוקבזה	רב אזורי מרחבים	תושב נתיבות הסמוכה			
אשקלון	עיר	2016	הרב משה גלעד	רב מושב זבדיאל - רב אזורי שפיר	25 ק"מ	הרב משה גלעד	רב מושב זבדיאל - רב אזורי שפיר	25 ק"מ
באר טוביה	מועצה אזורית							
בית אל	מועצה מקומית							
בית שמש	עיר		הרב שלמה בן עזרא	רב עיר מבשרת ציון	27 ק"מ	הרב שלמה בן עזרא	רב עיר מבשרת ציון	27 ק"מ
ביתר עילית	עיר	2019	הרב מרדכי נגארי	רב העיר מעלה אדומים	36 ק"מ	הרב מרדכי נגארי	רב העיר מעלה אדומים	36 ק"מ
בני ברק	עיר	2018	הרב אהוד שפירא	מנהל מחלקת נישואין		הרב שמחה וייס	חבר מועצת הרה"ר לישראל	מתגורר בכפר הרא"ה - 37 ק"מ
בני עייש	מועצה מקומית		הרב אלעזר שרעבי	רב מושב בני ראם - רב אזורי נחל שורק	9 ק"מ	הרב אלעזר שרעבי	רב מושב בני ראם רב אזורי נחל שורק	9 ק"מ
גדרה	עיר	2015	הרב עמיהוד בניה	רב אזורי ברנר	13 ק"מ - מתגורר בבני דרום	הרב עמיהוד בניה	רב אזורי ברנר	מתגורר בבני דרום - 13 ק"מ
גדרות	מועצה אזורית							
גולן (רמת הגולן)	מועצה אזורית		הרב אורי סדן	רב מושב נוב	אחד מיישובי המועצה			
גוש עציון	מועצה אזורית		הרב אורי סמט	רב קיבוץ מגדל עוז	אחד מיישובי המועצה			
גזר	מועצה אזורית		הרב שלמה בן עזרא	רב העיר מבשרת ציון	29 ק"מ			
גלבוע	מועצה אזורית		הרב צחי ועקנין	רב מושב מלאה	אחד מיישובי המועצה			אחד ממושבי המועצה
גן יבנה	מועצה מקומית	2019	הרב דוד יוסף	רב עיר קריית עקרון	25 ק"מ	הרב אביאל עמר	רב מושב ינון	ק"מ 25
הוד השרון	עיר	2001	הרב ראובן הילר	רב שכונה בעיר		הרב ראובן הילר	רב שכונה	
הרצליה	עיר	2019	הרב מרדכי מלכה	רב עיר אלעד	27 ק"מ	הרב מרדכי מלכה	רב עיר אלעד	27 ק"מ
חוף אשקלון	מועצה אזורית	2020	הרב משה גלעד	רב מושב זבדיאל - רב אזורי שפיר	25 ק"מ			

שם הרשות	סוג רשות	ממתי חסר רב	מ"מ רישום נישואין	תפקידו הרשמי	מרחק מ"מ מהרשות	מ"מ כשרות	תפקידו הרשמי	מרחק מ"מ מהרשות
חיפה	עיר	2016	הרב יצחק לוי	רב עיר נשר	7 ק"מ	הרב אלמליח שמעון	רב הישוב עתלית	22 ק"מ
חריש	עיר	לא מונה	הרב חיים זמיר	רב מושב בורגתה	35 ק"מ	הרב חיים זמיר והרב דוד אחנונה	רב מושב בורגתה	35 ק"מ
יהוד-נווה מונסון	עיר	2017	הרב יחיעם עוזרי	רב שכונה רמת גן	11 ק"מ	הרב שמעון לב	מנהל מחלקת כשרות	
כפר סבא	עיר	2017	הרב דוד אוהיון	רב מועצה מקומית אלפי מנשה	12 ק"מ	הרב דוד אוהיון	רב מועצה מקומית אלפי מנשה	12 ק"מ
כפר פינס מנשה	מועצה אזורית	2019	הרב חיים זמיר	רב מושב בורגתה	35 ק"מ			
כפר תבור	מועצה מקומית	לא מונה	הרב שלמה ידידי	רב אזורי עמק הירדן	23 ק"מ - מתגורר בטבריה	הרב שלמה ידידי	רב אזורי עמק הירדן	מתגורר בטבריה - 23 ק"מ
לוד	עיר	2015	הרב נח לנדסברג	רב מושב צפריה	10 ק"מ	הרב נח לנדסברג	רב מושב צפריה	10 ק"מ
לכיש	מועצה אזורית		הרב נח ויז'ונסקי	רב מושב כרמי קטיף	אחד מיישובי המועצה			
מגידו	מועצה אזורית		הרב ישראל יאיר ביטון	מנהל מחלקת כשרות ונישואין בנוף הגליל	35 ק"מ			
מודיעין עילית (קריית ספר)	עיר		הרב חיים זלץ	רב מורשה לנישואין				
מטה בנימין	מועצה אזורית		הרב יוסף שלמה וייצן	רב מושב פסגות	אחד מיישובי המועצה			
מטולה	מועצה מקומית	2018	הרב משה צבי בוחבוט	רב עיר טבריה	69 ק"מ	הרב משה צבי בוחבוט	רב עיר טבריה	69 ק"מ
מעלה יוסף	מועצה אזורית		הרב שמעון ועקנין	רב אזורי מבואות החרמון	45 ק"מ (ממועצה למועצה)			
מצפה רמון	מועצה מקומית	2017	הרב יהודה דרעי	רב העיר באר שבע וחבר מועצת הרה"ר לישראל	83 ק"מ	הרב סויסא מאיר	רב מועצה רמת הנגב	0 ק"מ
נחל שורק	מועצה אזורית		הרב אלעזר שרעבי	רב מושב בני ראם	אחד מיישובי המועצה			
סביון	מועצה מקומית	2016	הרב ציון כהן	רב העיר אור יהודה	0 ק"מ			
עמנואל	מועצה מקומית		הרב חיים קיזנר	(רב קהילת חב"ד במקום)		הרב שלום צדוק	(רב לשעבר בעיר אריאל)	
עמק יזרעאל	מועצה אזורית	2018	הרב אליהו אילוז	רב עיר אור עקיבא	58 ק"מ			
עמק לוד (שדות דן)(צפריה)	מועצה אזורית		הרב נח לנדסברג	רב יישוב צפריה	אחד מיישובי המועצה			
ק. ארבע	מועצה מקומית	2015	הרב משה אליעזר הלוי רבינוביץ	רב הישוב בית חגי ורב אזורי הר חברון	8 ק"מ	הרב יעקב אוהב ציון	רב הישוב כרמל	17 ק"מ
ק. ביאליק	עיר	2009	הרב יוסף ישר	רב העיר עכו	12 ק"מ			
ק. מלאכי	עיר	2010	הרב חיים פינטו	רב העיר אשדוד - רב לשעבר בק. מלאכי	25 ק"מ	הרב חיים פינטו	רב עיר אשדוד	25 ק"מ

שם הרשות	סוג רשות	ממתי חסר רב	מ"מ רישום נישואין	תפקידו הרשמי	מרחק מ"מ מהרשות	מ"מ כשרות	תפקידו הרשמי	מרחק מ"מ מהרשות
ראש העין	עיר	2018	הרב מרדכי מלכה	רב העיר אלעד	7 ק"מ	הרב מרדכי מלכה	רב העיר אלעד	7 ק"מ
רמת גן	עיר	2018	הרב חן סיידה	רב ישוב אחיטוב	52 ק"מ	הרב חן סיידה	רב ישוב אחיטוב	52 ק"מ
רמת השרון	עיר	2017	הרב יוסף שלוש	רב אזורי דרום השרון	11 ק"מ	הרב יוסף שלוש	רב אזורי דרום השרון	11 ק"מ
שדות נגב עזתה	מועצה אזורית	2018	הרב פינחס כהן	הרב עיר נתיבות	0 ק"מ			
שדרות	עיר	2011	הרב משה הבלין	רב עיר קריית גת	30 ק"מ	הרב משה הבלין	רב עיר קריית גת	30 ק"מ
שומרון	מועצה אזורית	2019	הרב שמואל פיירשטיין	רב יישוב שערי תקווה	אחד מיישובי המועצה			
שער הנגב	מועצה אזורית	2010	הרב ציון כהן	רב עיר אור יהודה - רב לשעבר בשער הנגב	71 ק"מ			
תל אביב	עיר	2017	הרב אברהם רוזנטל	רב העיר אזור	10 ק"מ	הרב יעקב רוזה	חבר מועצת הרה"ר לישראל	בת ים - 12 ק"מ